

fieri per sacramentalem præsentiam, tamen, ut effugiant argumenta facta, dicunt, quantitatem illam non tribuere corpori Christi effectum suum formale, sed solum esse illi intime præsentem. Quia non repugnat (inquit) accidentis esse intime conjunctum subjecto, quasi in actu primo, et non exercere in illo causalitatem formale, quæ est veluti actus secundus, qui suspendi potest, saltem per suspensionem divini concursus. Ita refert Ledesma in 4, part. 4, quæst. 17, art. 3. Hæc tamen sententia, intellecta de proprio et primo effectu formalis quantitatis, de quo revera loquitur, et omnino falsa est, et inutilis ad difficultates positas expediendas. Prior pars probatur, quia, non solum certum est, quantitatem corporis Christi in hoc sacramento esse, sed etiam est æque certum, corpus Christi in sacramento esse quantum, atque adeo quantitate affectum, et informatum; imo ideo certum est quantitatem in sacramento esse, quia necesse est dicere, corpus Christi ibi esse quantum, ut possit esse figuratum, organicum, et pulchrum. Quod ita declaratur: nam, vel quantitas corporis Christi inheret illi existenti in sacramento, vel non; si inest, ergo necesse est, ut in illo habeat suum effectum formale, quia non inest, nisi ut forma. Unde talis inhæsio includit in suo intrinseco et essentiali conceptu unionem per modum formæ, cum dependentia a subjecto in genere causæ materialis; unde ex utroque resultat unum compositum ex subjecto seu potentia, et actu formalis. Unde in hoc sensu implicat contradictionem, accidentis actu inhærens subjecto privari omni effectu formalis suo, conservata actuali inhæsione; nec major Dei concursus requiritur ad effectum formale, quam ad actualem inhæsionem in subjecto. Si autem quantitas illa non inhæret corpori Christi, erit tantum concomitanter præsens; quod licet non sit impossibile, est tamen impertinens, et ex nullis principiis fidei colligi potest, quia quantitas hic non aderit, nisi ut afficit corpus, et illud necessario constitutio ratione naturalis unionis, quam cum illo habet, quæ est per inhærentiam et informatiōnem; ablata ergo hac unione, nullum est principium ad asserendum, adesse hic quantitatē corporis Christi. Denique probatur posterior pars, scilicet, hanc sententiam esse inutilē ad argumenta solvenda, quia, licet demus quantitatē posse privari suo effectu formalis, respectu substantiæ, tamen cum ipsa quantitas intrinseca et per se ipsam

quanta sit, non potest privari intrinseca partium compositione, et extensione, quia in ea consistit propria entitas ejus; et in ea procedere possunt omnia fere argumenta facta; imo aliqua eorum, præsertim quintum, accommodari possunt ad substantiam ipsam materialem, etiam quantitate privatam.

20. *Responsio altera communis examinatur.*

— Alia responsio satis vulgaris esse solet, duplē extensionem convenire corpori ratione quantitatis: unam ratione ipsarum partium in se, seu inter se; alteram in loco, seu in ordine ad locum; et priorem esse proprium effectum formale quantitatis inseparabilem ab illa; posteriorem vero esse veluti proprietatem, vel passionem consequentem, quæ impediri potest. Unde existimant, solvi posse facile argumenta facta, quia solum procedunt in corpore quanto habente extensionem in ordine ad locum. Sed ut omittam, nonnulla ex argumentis factis, præsertim quintum, procedere de corpore, quocumque modo extenso etiam in ordine ad se, prædicta distinctio, quamvis recte explicata fortasse vera sit, tamen difficultate non caret. Interrogo enim quid sit, quantitatem extendere partes substantiæ in ordine ad se. Aut enim est facere, unam partem substantiæ non esse aliam entitative, et formaliter; et hoc non potest pertinere ad effectum formale quantitatis, sed potius ordine naturæ præsupponitur, ut quantitas materiali substantiæ possit inhærente. Primo quidem, quia universim nulla entitas, sive sit tota, sive pars, potest ab alia entitative seu realiter distingui per aliam entitatem, tanquam per causam formale distinctionis, sed per se ipsam; nam unaquæque res, per id, quod est, ab alia distinguitur; nam distinctio supra entitates eorum, quæ distinguuntur, solam addit negationem. Secundo, quia entitas subjecti substantialis ordine naturæ prior est, quam accidentis illi inhærens; ergo est etiam prior, quam quantitas; ergo vel illa entitas, prout sic presupposita, est indivisibilis entitative; et hoc non, quia alias non posset extendi entitative per quantitatē supervenientem; quomodo enim posset quantitas multiplicare partes entitatis in re secundum se indivisibili entitative? Vel illa entitas secundum se, et prout supponitur quantitatē, est entitative divisibilis in partes substantialiter distinctas; et ita non poterit talis extensio partium secundum se et in entitate sua esse effectus formalis quantitatis, quia quantitas in nullo genere

causæ, etiam materialis, vel efficientis, potest supponere secundum ordinem nature effectum suum formale; nec subjectum ipsum quantitatis, quoad entitatem suam, est effectus formalis quantitatis, sed quantum ad aliquid additum suæ entitati; distinctio autem entitative partium nihil addit supra entitatem eorum, præter negationem, ut dictum est. Tertio a posteriori declaratur, quia, si Deus, destruxit quantitatē, conservaret materialem substantiam corporis humani, entitas materiæ, quæ nunc est in manu, maneret entitative distincta ab entitate materiæ, quæ est in pede, vel in capite; implicat enim, entitatis prius distinctas, et realiter manentes, coalescere in unam indivisibilem entitatem; nam, quamvis possint ponи simul in uno puncto, vel indivisibili spatio, tamen una non potest esse alia, cum sint entitatis distinctæ. In hoc ergo sensu non potest esse effectus formalis quantitatis, facere partem substantiæ extra partem esse in ordine ad se. Unde ulterius colligi videtur, si extensio partium, vel quod una sit extra aliam, est effectus formalis quantitatis, solum posse id esse in ordine ad locum, vel spatium. Probatur, quia hoc non potest intelligi absolute, et in se, ut demonstratum est; neque etiam in ordine ad aliquod subjectum, quia partes materiæ, quæ per quantitatē extenduntur, non sunt in subjecto, sed potius ipsæ sunt primum subjectum; ergo erit in ordine ad spatium, vel locum, quia nihil aliud excogitari potest; erit ergo primarius effectus formalis quantitatis facere, ut una pars substantiæ sit extra locum seu spatium alterius; et ita destruitur communis illa distinctio, et objectiones factæ suam vim retinent. Nec refert, quod quidam dicunt, quantitatē extendere partes substantiæ non entitative, sed quantitative. Nam hoc vel eodem revolvitur, vel in solis verbis consistit, et idem per idem explicat; interrogabo enim, quid sit extendere quantitative, et quicquid respondeatur, procedent, sine dubio, argumenta facta.

21. *Communis sententia explicatur, et assignatur vera solutio difficultatum.* — Igitur, non impugnando, sed explicando potius communem sententiam, dicendum existimo, materialem substantiam non habere a quantitate intrinseca ac formaliter entitativam extensionem, seu distinctionem, et conjunctionem suarum partium substantialium, sed eam habere per intrinsecam suam entitatem, ut argumenta facta concludunt. Habet autem

substantia a quantitate hanc corpoream mollem, quam nos per effectus explicamus, et per ordinem ad locum, et ad sensus nostros. Primum itaque habet hæc substantia a quantitate ita occupare locum, ut una pars excludat aliam ab eodem spatio, et consequenter, ut inter se localiter distent; et similiter inde habet substantia corporea, ut aliam similem ab eodem loco excludat, et impenetrabilis sit, et alteri corpori resistat, quamdiu non dividitur et loco pellitur. Possunt autem hæc omnia duplē intelligi in substantia quanta: primo aptitudine tantum seu potentia proxima; secundo, in actu exercito, ut sic dicam. Prior modo pertinent ad primarium effectum quantitatis, inseparabilem ab illa, etiam per divinam potentiam; nam hoc ipso, quod corpus est quantum, aptum est, natura sua, sic occupare spatium; unde consequuntur cetera, quæ numeravimus; nec potest privari hac naturali aptitudine, retenta quantitate, neque e contrario potest intelligi substantia habere hanc aptitudinem, nisi prout est affecta quantitate et ratione illius. Posterior autem modo non pertinent hæc ad primarium effectum formale quantitatis, sed sunt veluti proprietates naturales consequentes, quæ proinde impediti possunt, conservata quantitate. Et juxta hæc duo membra explicari potest communis distinctio de extensione in ordine ad se, vel in ordine ad locum; nam prior illa aptitudinalis dispositio dici potest extensio quædam corporis, secundum se, quia ratione illius aptum est occupare spatium extensem, et semper in se retinet illam extensio, seu dispositionem, quamdiu retinet quantitatē, sive actu ita occupet locum, sive non; posterior vero dici potest extensio in ordine ad locum, quia consideratur secundum actualem modum, quo corpus occupat spatium extensem, per commensurationem seu extensio partium respectu illius.

22. *Respondetur in communi ad omnes difficultates propositas.* — Argumenta ergo facta procedunt de corpore quanto, actu occupante locum, modo extenso, proprio, et connaturali quantitatē; corpus autem Christi in hoc sacramento, quamvis revera quantum sit, et in se ita dispositum, ut, suæ naturæ relicum, locum esset prædicto modo occupatum, ac repletum, divina tamen virtute recipit altiorum modum præsentiae, impediturque ne modo sibi connaturali et extenso spatium replete. Hoc autem esse possibile, quanquam

directe demonstrari non possit, quia est valde supernaturale mysterium, satis tamen est, quod non demonstretur impossibile, neque possit ulla ratio ad impossibile probandum afferri, quæ non possit sufficienter dissolvi, ut ex dicendis constabit; neque enim amplius in mysteriis fidei exigendum est. Deinde ratione sola naturali utendo, afferre possumus conjecturas, quibus hoc fit aliquo modo credibile. Prima, quia actu occupare locum, est quid distinctum ab esse quantum; unde et ab Aristotele in diversis prædicamentis consti-tuuntur, et illud prius mutari potest, altero immutato manente, quoad intrinsecum esse quantitatis. Unde hoc esse quantum, compa-ratur ad localem præsentiam, ut principium, et ut prius ad posterius; quid ergo mirum, quod possit Deus id, quod est prius, sine posteriori conservare? Secundo addit Scotus, quod corpus quantum, conservata eadem quantitate, potest privari hoc et illo loco, seu spatio, et quocumque sigillatim, seu de-terminate sumpto, quamvis confuse necessaria sit in aliquo loco; ergo non est, quod per potentiam Dei absolutam aliquid amplius non possit fieri; atque adeo quod possit corpus quantum privari extensa, seu quantitativa loci repletione. Quam rationem aliqui Theo-logi impugnant, et posset facile fieri, si ut ratio efficax adduceretur; sed non ita sumenda est, sed ut suadens, et manu ducens intellectum ad ita judicandum, quamdui de-monstrata non fuerit implicatio contradic-tio-nis. Atque eodem sensu potest afferri tertia conjectura, quia experimur, media condensa-tione naturaliter fieri, ut corpus, quod prius erat extensum per grande spatum, et totum illud quantitative replebat, postea contineatur in brevissimo spatio, nulla desperita quantitate, ut est opinio probabilior; quid ergo mirum, quod possit Deus, absque con-densatione media, constituere corpus grandioris quantitatis sub minori, vel etiam in spatio non extenso, et sine ulla actuali exten-sione locali?

23. Præter has conjecturas possumus alias sumere ex aliis principiis fidei, pro his, quæ illa recipiunt. Prima est, quia Deus constituit duo corpora quanta, intra eundem locum pe-netrando illa, ut constat ex mysteriis nativi-tatis, et resurrectionis Christi, et superiori tomo late tractatum est contra Durandum; ergo e contrario poterit etiam Deus conser-vare corpus quantum, in rerum natura, abs-que actuali modo connaturali occupandi lo-

cum. Probatur consequentia, quia, sicut est proprietas corporis quanti, occupare locum, ita etiam non admittere aliud corpus in eodem loco. Secunda similis est, quia tam intrinsecum est substantiali naturæ proprium subsistere, et accidentalis formæ proprium inhæ-re-re, sicut corpori quanto, occupare locum; sed potest Deus conservare naturam substancialis sine propria subsistentia, et for-mam accidentalem sine propria inhærentia; ergo et quantitatem sine propria et connaturali præsentia. Tertiam conjecturam addere possumus ex illis verbis Christi, Matth. 19: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum celorum;* et infra: *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.* Quæ verba ita exponunt Hilar., Hieron., Chrysost., Orig., et alii in illum locum, et August., epist. 89, quæst. 4, ut ex eis colligant, posse Deum constituere corpus cuiusvis magnitudinis in quovis minimo loco, tota corporis mole conservata; utrumque enim mem-brum illorum verborum in sensu composito (ut sic dicam) intelligendum est, nimirum, divitem, retinendo divitias, difficile salvare, id tamen esse possibile per divinam gratiam, sicut fieri naturaliter non potest, ut camelus habens tantam corporis molem per foramen acus pertranseat, id tamen esse possibile per potentiam Dei. Unde idem August., lib. de Spiritu et littera, cap. 4 et 5, hoc exemplo utitur, ut probet multa Deo esse possibilia, quæ naturam superant; et Greg. Naz., orat. 36: *Illud, inquit, impossibile dicitur, quod naturæ quidem est impossibile, Deo autem volenti possibile, quo in genere illud est, eudem hominem bis nasci non posse, et acu camelum admitti; quid enim prohibet, quoniam hæc fiant, si Dei voluntas ita tulerit?* Ex his ergo ita concluditur ratio: naturalis proprietas quantitatis non solum est occupare locum, sed etiam occupare locum sibi æqualem et coextensem; et nihilominus facere potest Deus, ut magnum corpus non occupet locum æqualem, sed multo minorem, ut ex adducto testimonio constat; ergo eadem ra-tione potest facere ut simpliciter non occupet locum, sed altiori modo præsens fiat.

24. *Ad singulas objectiones.* — *Responsio ad primam.* — Superest sigillatim respondere ad objectiones factas. Ad primam respondent aliqui Theologi, quamvis corpus pure crea-tum sit incapax modi existendi in loco indi-visibiliter, tamen corpus Christi factum esse

capax illius modi propter unionem ad Ver-bum. Ita significant Alens., 4 part., q. 40, memb. 3, art. 3. Sed merito impugnatur a D. Thom. in 4, dist. 10, quæst. 4, art. 1, si de propria capacitate intelligatur, quia hy-postatica unio nihil ad hoc consert per se, ac formaliter, nec naturam corporis quanti im-mutat; posset ergo Deus hunc existendi modum corpori non unito sibi hypostaticce communicare, quia nulla esset major repu-gnantia. Potest autem intelligi in corpore Christi major quedam congruentia, ut in eo potius, quam in alio hoc mysterium perfec-tum sit, ratione unionis, sicut alia supernatu-ralia dona illi sunt communicata propter eamdem unionem; et fortasse de hac con-gruentia locutus est Alensis. Alii respondent, quantitatem corporis Christi esse capacem hujsmodi, quia non est hic per se primo, sed concomitante ad substantiam, et ita est ad modum ejus. Quæ ratio existimatur esse D. Thom. infra, quæst. 72. Sed non est hæc mens ejus, ut ibi exponam; neque etiam est ratio necessaria, aut sufficiens, tum quia etiam in prima creatione materialis substan-tiae quantitas consequitur substantiam, et ta-men secum affert naturalem modum, quem substantiae communicat; tum etiam quia licet per se primo faceret hic Deus præsentem quantitatem aliquam, vel simul cum substan-tia, vel per se separatam, posset Deus illi tri-buere modum existendi in loco indi-visibiliter, quia non esset major repugnantia, quam nunc sit in corpore Christi. Ex parte igitur quanti-tatis ratio sumenda est ex dictis, scilicet, quia essentia quantitatis solum est esse natura sua divisibilem, et ex se postulare exten-sionem in loco, et hoc inseparabile est ab illa; at vero actu occupare locum divisibiliter, non est illi essentialis, sed est veluti effectus qui-dam, quem non repugnat ab illa separari per divinam virtutem et omnipotentiam, quæ est prima radix et causa hujus mysterii; de quo tractans Concilium Trident., sess. 43, cap. 1, inquit, *corpus Christi esse sacramentaliter præsens, ea existendi ratione, quam, etsi verbis exprimere viac possumus, possibilem tamen esse Deo, cognitione per fidem illustrata, assequi possumus;* et Chrysost., hom. 83 in Matt.: *Credamus, inquit, Deo, neque repu-gnemus, etiam si sensui vel cognitioni videatur absurdum;* et Damasc., l. 4, c. 14: *Hoc, inquit, Deus operatur supra omnem sermonem, et intelligentiam.* Hoc etiam modo dixit Cyril., lib. 4 in Joan., c. 3, verba illa Capharnaita-

rum: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* esse verba infide-lium, divinæ omnipotentie detrahentium. Unde recte dixit Hugo de S. Victor., lib. 2 de Sacram., part. 8, cap. 9: *Quaris, quomo-do? Cogita facientem, quia omnipotens est, et non est mirabile.* Ac denique eodem sensu dixit Innocent., lib. 4 de hoc myst., cap. 9: *Credere jubemur, discutere prohibemur,* sci-lit discussione impugnante veritatem, et divinam omnipotentiam in dubium revocante. Negatur ergo hoc esse impossibile, aut esse contra intrinsecam naturam et essentiam quantitatis. Neque est similis, aut par ratio in exemplo ibi adducto de re indivisibili, res-pectu modi existendi in loco extenso extense et divisibiliter. Et ratio differentia est, quia extensio rei in ordine ad locum supponit ne-cessario extensionem rei in se, quoad distinc-tionem partium; et ideo repugnat, esse divisi-biliter in loco, quod in se est indivisible; quomodo enim habebit partes in loco, ita ut una sit in una parte loci, et alia in alia, quod in se non habet partes? Itaque, sicut esse in loco, supponit esse, ita esse divisibiliter ex-tensem in loco, supponit esse in se divisibile, et constans partibus, et ideo sine hoc, quod prius est, repugnat esse illud quod est poste-rius, et ab illo essentialiter pendet; sicut in universum non potest esse modus sine re, cujus est modus, a qua pendet essentialiter. At vero e contrario, rem extensam in se, esse etiam extensam in loco, est quid posterior, a quo illud prius essentialiter non pendet; et ideo facile intelligi potest quod, licet res habeat in se partes, non habeat illas loco dis-tantes, sed omnino simul. Non est ergo similis ratio; quin potius ex illo exemplo posset sumi alia conjectura ad veritatem fidei confirman-dam; nam substantia indivisibilis potest naturaliter esse præsens spatio et loco divisi-bili, modo spirituali et indivisibili; ergo mirum non est, quod per divinam potentiam possit corpus divisibile totum constitui et fieri præsens loco indivisibili, modo etiam indivisi-bili ac supernaturali.

25. *Ad secundam.* — Ad secundam de figura, varia respondent Theologi, præsertim Nominales, quæ hic referre et impugnare su-pervacaneum duco, præsertim cum attin-genda inferius sint, quæst. 76. Dico igitur juxta distinctionem datam, in se, vel in or-dine ad locum, duplificem etiam figuram intel-ligi posse in corpore, v. gr., humano. Una dici potest organica, quæ provenit ex intrin-

seca compositione quantitatis; alia dici potest situalis, aut localis; nam sicut quantitativa præsentia corporis in spatio est quidam modus habens suam propriam extensionem, ita in ea intelligi potest propria figura. Unde hæc intrinsece pendet ab extensione in loco, et solum mediante illa convenit quantitatibus; prior vero intrinsece pendet ex quantitate secundum se et ratione extensionis ac compositionis quam in se habet, prius quam intelligatur locum occupare. Christus ergo in hoc sacramento habet hanc intrinsecam figuram; non vero alteram extrinsecam seu situalem. Quæ doctrina declaratur in primis exemplo, nam manus extensa vel plicata diversam figuram habet in ordine ad locum, quamvis semper eamdem figuram organicam retineat; atque idem fere videre licet in corpore hominis stantis, vel sedentis. Ratione deinde declaratur, quia figura circularis, v. gr., est illa, cuius extrema æque distant a centro; pupilla ergo oculi, quamvis in loco non sit, adhuc intelligitur esse circularis, quia partes quantitatis ejus ita sunt in se composite, ut tanta quantitas sit in una parte, sicut in alia, a centro usque ad ultimam lineam earum; atque idem est proportione servata de cæteris partibus; recte ergo mente concipiatur, posse corpus retinere suam intrinsecam et organicam figuram, quamvis nullam habeat situalem. Hinc etiam facile intelligitur, argumentum factum procedere de figura situali, non de organica; illa enim est, quæ ratione solius motus localis mutari potest, hæc autem minime, per se loquendo, quod ideo addo, quia per accidens contingere potest, ex motu locali sequi alterationem, et ex alteratione condensationem, vel rarefactionem aliquam, et consequenter mutationem intrinsecæ et organicæ figuræ. Denique intelligitur ex dictis, etiam si Christus in celo stet, aut sedeat, in hoc sacramento non habere eas figuras, seu positiones, quæ intrinsece dependent ab Ubi physico et quantitativo. Addunt vero Bonavent. in 4, dist. 40, et Vict., in Summ., num. 64, quamvis Christus in hoc sacramento non habeat positionem, seu figuram partium in ordine ad locum, pie tamen posse a fidelibus cogitari seu apprehendi sub figura crucifixi, vel alia simili, quia qualibet pars corporis Christi est in qualibet parte hostiæ. Quod intelligendum est de simplici, et veluti de apprehensione præcisiva, non de compositiva, affirmante hujusmodi figuram de corpore Christi sub sacramento existente.

26. *Ad tertiam.* — Ad tertiam de divisione, Major in 4, dist. 40, concedit utramque sequelam, scilicet, et Christi corpus posse dividiri in hoc sacramento, et consequenter fieri, ut in omnem suam partem dividatur. Soto vero ibid., art. 4, ut evitet hoc posterius consequens, quod revera absurdum est et impossibile, negat etiam prius, nimurum, posse dividiri corpus Christi, prout in hoc sacramento existit, quia non est corpus divisibile etiam de potentia Dei absoluta, nisi sit actu extensus in ordine ad locum. Sed quanquam hoc verum sit, loquendo de materiali illa divisione, quæ fit, v. gr., cultello, vel alio simili corpore interposito inter partes alterius continui; nam ad hujusmodi divisionem necessarium est, ut corpus, quo fit divisio, expellat aliquam partem alterius corporis a suo loco, quod fieri non posset, nisi utrumque corpus esset quantitative in loco; nihilominus tamen, generalius, ac formalius loquendo de divisione, ut dicit solum separationem unius partis ab alia, seu discontinuationem partium inter se, nulla est repugnantia, quod Deus dividat corpus sacramentaliter existens, vel annihilando quasdam partes corporis ejus, et conservando alias, vel destruendo tantum terminos, quibus continuantur, et conservando illas terminis propriis terminatas, et simul in eodem spatio existentes. In hoc enim nulla est repugnantia; et alioqui illa partium compitio, vel unio convenit corpori quanto, secundum se, et non ratione localis extensionis; ergo ratione illius poterit etiam dividi, quamvis non sit localiter extensum. Denique ad omnem extensionem sequitur propria divisibilitas; sicut ergo corpus manet in se extensum, quamvis non sit extensum in loco, ita manet aliquo modo divisibile, neque inde sequitur divisio in omnem partem, quia posset facile destrui terminus continuans quasdam partes, et non terminus continuans alias; neque ad hoc oportet aliam rationem querere, præter voluntatem et potentiam divinam.

27. *Ad quartam.* — Ad quartam de divisione partium, Nominales concedunt, in corpore Christi existente in Eucharistia, non magis distare pedem a capite, quam collum. Ita Ocham et Aliaco in 4, quest. 4; Soto vero, Ledesma, et alii hoc graviter reprehendunt, quia putant, sequi confusionem magnam in corpore Christi, et destrui organizationem ejus. Unde Major in 4, quest. 3, hanc sententiam sequens, recte distinguat duplum divisionem: una dici potest quantitativa; altera

localis seu situalis; prior sequitur ex intrinseca extensione, quam quantitas habet in se, et consistit in hoc, quod inter partes tanta quantitas intercedat, et cum tanta densitate, vel raritate, quanta sufficit ex natura rei ad occupandum tantum spatium; posterior vero consistit in hoc, quod partes actu occupent partes spatii ita inter se distantes. Loquendo ergo de priori distantia, sic partes corporis Christi non æque inter se distant. Magis enim distat pes a capite, quam collum; nam collum illi immediate copulatur; pes vero minime, sed inter ipsum, et caput intercedit tota quantitas corporis; at vero tractando de posteriori distantia, sic verum est, partes corporis Christi, æque inter se distare, quia omnes sunt indivisibiliter præsentes eidem spatio, propter quod recte dixit Hilarius: *Ubi est pars, ibi est totum*, cap. Ubi pars, de Consecrat., dist. 2.

28. *Ad quintam.* — Ad quintam de compositione unius præsentiae ex infinitis partibus, seu componentibus, concedendum est totum id, quod infertur, et sufficienter in objectione probatur; hac enim de causa dixit D. Thom. in 4, d. 10, q. 4, art. 3, quæstiunc. 3, ad 1, esse Christum in hostia semel in actu, et infinites in potentia; nam primum est verum propter unam præsentiam, quasi continue diffusam per totum spatium, quod species sacramentales occupant; secundum autem est verum propter integrum præsentiam totius corporis Christi in qualibet parte, et quovis puncto specierum sacramentalium; neque ex hujusmodi compositione sequitur aliquod absurdum, aut aliquod infinitum in actu, propterea quod in singulis punctis hostiæ intelligimus esse integras præsentias totius corporis Christi in se divisibles, et inter se æquales, ex quibus altera præsentia adæquata componitur; quia oportet ibi distinguere duas extensiones seu divisibilitates talis præsentiae, quæ sunt diversarum rationum. Una est ex parte subjecti; altera ex parte spatii, ut supra dictum est; præsentia ergo, quam corpus Christi habet in singulis partibus hostiæ, licet ex parte subjecti sit divisibilis, tamen in ordine ad spatium, seu punctum, comparatur indivisibiliter; et sub hac ratione componit, et continuat alteram præsentiam totalem, et integrum, quasi continue diffusam et extensam per totam hostiam; et ideo non consurgit ex illis præsentia actu infinita in aliqua extensione, quia non componunt illam, prout divisiles sunt, sed sine re figurata, nec sessio sine sedente, nec

SECTIO II.

Utrum sacramentalis præsentia essentialiter pendaat a naturali, vel illam necessario supponat.

1. *Sensus quæstionis.* — Ut intelligatur quæstionis titulus, et tollatur æquivocatio, in qua videtur laborasse Cajetanus infra citandus, supponendum est, aliud esse loqui de esse naturali corporis Christi, aliud de naturali præsentia, seu existentia in loco; sunt enim hæc duo ex natura rei distincta et separabilia. Quando enim corpus localiter movetur, mutatur naturalis præsentia; non tamen mutatur ipsum esse naturale corporis; quod non est aliud, quam ipsam substantia corporis quantitate affecta, ultra quam addit naturalis præsentia talem modum occupandi locum, corpori quanto connaturalem. Hic ergo non movemus quæstionem de esse naturali corporis Christi; nam extra controversiam est, omnem præsentiam, tam naturalem quam sacramentalem, essentialiter pendere a corpore, quod fit præsens, et ab existentia seu actuali entitate illius, tanquam a subjecto, quod modificat; est enim præsentia modus rei præsens; id autem, quod tantum est modus aliquius rei, non potest esse sine re quam modificat; quia non est res per se distincta, secum ferens propriam entitatem; hac enim ratione non potest intelligi figura

unio sine re unita, et similiter, neque praesentia sine re præsente; hoc ergo sensu certum est, praesentiam sacramentalem corporis Christi necessario supponere naturale esse, seu existere corporis Christi, et ab illo, ut a subiecto, essentialiter pendere; neque oppositum unquam docuit Scot., quicquid illi falso Cajetanus imponat. Comparamus ergo in hac quaestione unam praesentiam ad aliam, et inquirimus, an corpus Christi, ut recipere possit sacramentalem praesentiam, necessario alicubi habere debeat naturalem praesentiam, seu modum existendi in loco, ita ut illa praesentia ab hac necessario pendeat.

2. Prima sententia docet, ad præsentiam sacramentalem requiri præsentiam naturalem alicubi. — Prima sententia affirmat, quam defendit Cajet. infra, quæst. 76, art. 2, quantum in discursu quæstiohys et probationibus ad alium sensum a nobis indicatum divertat. Idem sentire visus est Altisiodorens., lib. 4 Sum., tract. 5, c. 5, quæst. 6, dum ait, existentiam Christi extra sacramentum comparari ad existentiam in sacramento, sicut primam et secundam; et ideo illa ablata hanc etiam auferri. Ex quibus verbis sic potest formari ratio: nam, si destrueretur existentia corporis Christi extra sacramentum, destrueretur etiam in sacramento; ergo signum est, hanc præsentiam pendere ab illa; nam, si non penderet, manere posset, illa destructa; antecedens est communis sententia Theologorum, et sequitur ex alio principio, quod, si corpus Christi extra sacramentum examinatur, intra sacramentum etiam fieret exanimis, propterea quod anima tantum est in hoc sacramento per concomitantiam, ratione naturalis unionis, quam extra sacramentum habet cum corpore. Unde potest hoc confir mari ex alio principio fidei, quod corpus Christi tale ponitur in hoc sacramento, quale est extra sacramentum, scilicet, passibile, vel impassibile, vivum, etc. Ergo signum est, sacramentalem præsentiam habere originem et dependentiam a præsentia naturali.

3. Secunda sententia hoc negat. — Secunda sententia negat, esse hujusmodi dependentiā, vel naturalem connexionem inter has presentias. Ita tenent in 4, dist. 10, Scot., quæst. 4; Major, quæst. 7; Soto, quæst. 1, art. 2, et d. 8, art. 5; Ledesma, quæst. 14, art. 5, et quæst. 16, art. 4, dub. 6; Gabriel, lect. 47 in canon. Et fundari potest primo a contrario, quia naturalis præsentia non pendet a sacramentali, quia nullam habet con-

nexionem cum illa, ut in omnibus nobis patet, et in corpore Christi ante institutionem hujus sacramenti, et post diem judicii; et nunc etiam contingere posset, manere corpus Christi cum præsentia naturali sine sacramentali, si omnes hostiae consecratae eodem tempore consumerentur; ergo et e converso, sacramentalis præsentia non pendet a naturali, neque illam necessario supponit. Probatur consequentia: nam intercedit eadem ratio; ideo enim naturalis præsentia non pendet a sacramentali, quia nullam habet habitudinem ad illam, neque in ullo genere causæ est effectus illius; sed idem est de præsentia sacramentali respectu naturalis; quia hæc non est causa illius, nec conditio necessaria in aliquo genere causæ, ut illa sit; sunt enim diversorum ordinum, et una non respicit aliam, ut subiectum, sed utraque immediate respicit ipsum corpus; sunt ergo disparatae, nullamque inter se habent connexionem; sed ad summum possunt concomitanter se habere in eodem subiecto per divinam potentiam, sicut duæ præsentiae sacramentales, vel duæ naturales, de qua re paulo inferius disputaturi sumus. Et hanc sententiam simpliciter veram esse existimo; ut tamen rem totam accuratius explicemus, advertendum est, duplice intelligi posse, sacramentalem præsentiam pendere a naturali: primo essentialiter et intrinsecè, ad eum modum, quo relatio pendet a termino, vel modus a re cujus est modus, etc. Alio modo extrinsecè, tanquam ab efficiente principio, vel a conditione necessaria, quæ ad aliquam extrinsecam causalitatem revocetur.

4. Præsentia sacramentalis non pendet essentialiter a naturali. — *Evasio.* — *Impugnatur.* — Dico primo: sacramentalis præsentia non pendet a naturali, dependentia intrinsecæ, seu formalis et essentialis. Probatur sufficienter fundamento secundæ opinionis. Quod ultra declaratur primo, quia hæc præsentia nullam habet habitudinem intrinsecam ad illam, sed est respectu illius omnino absoluta; non est ergo unde ab illa intrinsecæ et essentialiter pendeat. Secundo, quia comparando has duas præsentias inter se, potius in modo suo dicunt repugnantiam. Nam una dicit extensionem in ordine ad locum, alia indivisibilitatem. Dices: quamvis hæc argumenta probent, hanc præsentiam non pendere ab illa ex immediata habitudine sui, posse tamen pendere ratione subjecti, vel quia corpus Christi, quod est subiectum præsentiae sacra-

mentalnis, essentialiter pendet a seipso alibi existente naturali modo; vel certe, quia pendet, non a se, sed a naturali præsentia, quam alibi habet; unde fit, ut sacramentalis præsentia, que a suo subiecto pendet, necessario etiam pendeat ab alia præsentia naturali, sine qua tale subiectum esse non potest. Sed neutrum horum dici potest probabiliter; primum enim, corpus Christi, ut in sacramento existens, non potest intrinsecæ et essentialiter pendere a se ipso, ut existente in cœlo; nam est unum et idem, habens eamdem essentiam æque absolutam in uno loco, atque in alio. Unde corpus Christi, ut existens in Eucharistia, non magis dicit habitudinem ad eum, ut existens in cœlo, quam e contrario; sicut existens in una hostia consecrata non dicit habitudinem ad se, ut existens in alia; et idem esset, si unum corpus modo quantitativo existeret simul in duobus locis. Deinde non potest corpus Christi secundum suam substantiam et existentiam pendere ab ulla præsentia locali, sive sacramentali, sive naturali, nam illa extrinsecus tantum illi potest advenire per divinam potentiam et efficaciam; hæc vero licet ex natura rei intrinsecus illi conveniat, non tamen ut intrinsecæ causa ejus; neque ut terminus alicujus habitudinis essentialis et intrinsecæ; sed ut proprietas vel effectus manans ab ipsa, media quantitate. Unde ad summum fit, aptitudinem quædam radicalem, ad sic existendum in loco, esse essentiale tali corpori quanto, non vero dependentiam aliquam ab ipsam præsentia naturali. Unde superius ex hoc fere principio probabamus, posse Deum alicubi conservare corpus, absque actuali extensione in ordine ad locum. Et eadem ratione concluditur, posse illud conservare realiter existens, etiam si nullib[us] habeat actualem extensionem in loco, quia, non magis est necessarium, ut alicubi eam habeat, quam ubicumque existit; nulla enim ratio hujus majoris necessitatis fingi, aut excogitari potest; ergo potest existere corpus quantum in rerum natura, sine ulla præsentia naturali; non solum ergo non habet ab illa essentiale dependentiam, verum nec connexionem simpliciter necessariam, in ordine ad potentiam Dei absolutam; multo ergo minus sacramentalis et supernaturalis præsentia habet hujusmodi dependentiam vel connexionem cum naturali, vel immediate, vel mediante subiecto suo. Neque vero fingi etiam potest, sacramentalem præsentiam intrinsecæ et essentialiter pendere a suo subiecto, ut existente alibi naturali modo. Hoc enim gratis et sine ullo fundamento esset confictum, quia hic modus sacramentalis præsentiae sufficienter terminatur in ipso corpore Christi, prout hic sub speciebus sacramentalibus existente; nam illud, ut sic, afficit, et in illo, ut sic, excipitur et conservatur; quod ergo alibi alio modo existat, accidentarium est huic præsentiae, quæ revera non dicit habitudinem ad illud sub tali ratione.

5. Objectio. — *Solutio.* — Atque hinc satis concluditur, quod in superioribus iterum tacitum est, potuisse hoc mysterium Eucharistiae perfici a Deo, priusquam Christi corpus in propria specie existens conciperetur, aut incarnaretur, licet oppositum significant Palud., in 4, dist. 8, quæst. 4, art. 3, et Cajetanus supra. Probatur ex dictis, quia potest corpus Christi existere sacramentaliter, etiam si nullib[us] existat naturaliter; ergo potuit etiam primo produci, et uniri Verbo sub speciebus sacramentalibus, etiam si antea nullo modo existeret, quia eadem est ratio de prima productione, et de quacumque existentia, sive conservatione. Item, quia corpus Christi cum præsentia sacramentali non pendet ex præsentia naturali ejusdem corporis, neque ab ipso corpore, ut alibi naturaliter existente; ergo posset Deus, infinita sua efficacia, efficer corpus Christi sub speciebus panis, etiam si alibi non preexitisset. Sed objicit Cajetanus: nam tunc esset præsentia, sine re præsente, et relatio, sine fundamento, seu modus, sine subiecto; quæ sunt impossibilia. Probatur sequela, quia præsentia sacramentalis non addit supra existentiam corporis Christi in propria specie, nisi relationem, seu modum præsentie; ergo, si potest esse hic modus sine illa existentia in propria specie, erit tunc præsentia sine re præsente, etc. Semper tamen versatur Cajetanus in eadem equivocatione, quia non distinguit inter corpus Christi existens, et corpus Christi existens in propria specie, cum tamen hæc distincta sint aliquo modo; illud enim prius, abstractius est; corpus enim Christi, existens in rerum natura, præscindit a modo existendi in propria specie, vel sub aliena. Unde, sicut corpus Christi, prout in cœlo, est vere existens, ita prout in sacramento, est vere existens, etiam si ibi tantum esse supponatur, et non alibi. Quocirca falsum est præsentiam sacramentalem addere modum supra corpus Christi existens in propria specie; hoc enim significat, supponere illum modum existendi